

CZU: 378.4(477.85)"1875/1919"

FACULTĂȚILE DE LA UNIVERSITATEA DIN CERNĂUȚI (1875-1919)

Constantin UNGUREANU

Institutul de Istorie al AȘM

În perioada 1875-1919, Universitatea din Cernăuți a funcționat cu trei facultăți: teologie ortodoxă, drept și filozofie. Un rol aparte în cadrul Universității l-a îndeplinit Facultatea de Teologie Ortodoxă. La această facultate au activat 15 profesori titulari, dintre care 13 români și doi ucraineni. Facultatea de Drept a fost cea mai bine frecventată. Facultatea de Filozofie din Cernăuți a cuprins mai multe secții: filozofie, istorie, filologie și lingvistică, matematică și științe naturale, limbi moderne, fizică, chimie. În ajunul războiului, la această facultate activau 28 de catedre, dintre care 16 în domeniul științelor filologice și istorice și 12 în domeniul științelor naturale.

Cuvinte-cheie: *Universitatea din Cernăuți, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Facultatea de Drept, Facultatea de Filozofie, profesori, studenți, români, ucraineni, germani.*

FACULTIES AT THE UNIVERSITY OF CHERNIVTSI (1875-1919)

During 1875-1919, Chernivtsi University was comprised of three faculties: orthodox theology, law and philosophy. The Faculty of Orthodox Theology played a special role within the University. This department was comprised of 15 full professors, of which 13 were Romanian and 2 Ukrainians. Faculty of Law was the best frequented. The Faculty of Philosophy in Chernivtsi was comprised of several departments such as philosophy, history, philology and linguistics, mathematics and natural sciences, modern languages, physics and chemistry. Just before the Great War, this Faculty was comprised of 28 departments of which 16 were specialized in philology and history while 12 were specialized in the natural sciences.

Keywords: *Chernivtsi University, Faculty of Orthodox Theology, Faculty of Law, Faculty of Philosophy, professors, students, Romanian, Ukrainian, German.*

Facultatea de Teologie Ortodoxă

În perioada 1875-1919, Universitatea din Cernăuți a funcționat cu facultăți de teologie ortodoxă, drept și filozofie. Un rol aparte în cadrul Universității l-a îndeplinit Facultatea de Teologie Ortodoxă. Învățământul teologic a avut o importanță deosebită pentru pregătirea viitorilor preoți din Bucovina. În perioada 1786-1818, la Cernăuți a funcționat Școala clericală, cu instruire în română. Această școală a fost absolvită de cca 500 de persoane (cei mai mulți în anii 1804-1809) [15, anul 1888, p.690].

După desființarea Școlii clericale, timp de aproape un deceniu în Bucovina nu a existat o școală pentru instruirea viitorilor preoți. La 16 august 1826 a fost emisă o rezoluție, prin care s-a decis înființarea unui institut teologic și a unui seminar clerical la Cernăuți [7, p.14]. În 1830 s-a stabilit organizarea definitivă a Institutului de Teologie din Cernăuți. La această instituție au fost întărite 6 posturi de profesori titulari: 1) pentru istoria și dreptul bisericesc; 2) studiul biblic al Testamentului Vechi și dialectele orientale; 3) studiul biblic al Testamentului Nou; 4) dogmatica; 5) teologia morală; 6) teologia pastorală, precum și un curs pentru catehetică și metodică [15, anul 1889, p.86]. La Institutul de Teologie au activat perioade îndelungate profesorii Ștefan Tarnoviețchi, Ioan Tomiuc, Nicolae Hacman, Constantin Popovici, Vasile Ianovici, Ioan Calinciuc, Ioan Hacman, Vasile Ilasievici, Vasile Mitrofanovici [21, p.328-329].

Prin rezoluția din 15 aprilie 1850, Institutul de Teologie din Cernăuți a fost transformat dintr-o instituție privată diecezală în una împărătească, director al școlii fiind ales un profesor din rândul corpului didactic. Pentru a studia la Institutul de Teologie, candidații trebuiau să fie absolvenți ai cursului filozofic de la Gimnaziul din Cernăuți, iar după 1848 – absolvenți a 8 clase gimnaziale. După 1868, la institut erau acceptați la studii doar absolvenții gimnaziilor superioare, care au susținut examenul de maturitate. În decurs de 48 de ani de activitate, Institutul de Teologie din Cernăuți a fost absolvit de 496 de persoane, în cea mai mare parte preoți și dascăli, care decenii la rând au activat în bisericile din satele bucovinene [21, p.329]. Dacă la momentul înființării institutului doar 12 clerici ortodocși din Bucovina absolviseră o instituție superioară la specialitatea *Teologie*, după 48 de ani de activitate a acestui institut în Bucovina practic nu mai erau preoți ortodocși, care să nu fi avut studii mai aprofundate în teologie [7, p.22, 25-26].

În 1852, episcopul Eugen Hacman a solicitat pentru prima dată ca Institutul de Teologie din Cernăuți să fie transformat într-o facultate de teologie. La 4/16 decembrie 1866, corpul didactic al institutului a cerut reorganizarea acestei școli într-o facultate. Totuși, această doleanță avea să se realizeze abia în 1875, când s-a decis înființarea unei universități la Cernăuți. La 30 august 1875, Ministerul Cultelor și Învățământului a emis următorul ordin: Institutul Teologic din Cernăuți se desființează; în locul lui se înființează Facultatea de Teologie Ortodoxă în cadrul Universității Franz-Iosif din Cernăuți. În același ordin se specifica că la Facultatea de Teologie din Cernăuți urmau să fie create următoarele catedre: 1) studiul biblic și exegeza Vechiului Testament; 2) studiul biblic și exegeza Noului Testament; 3) dogmatica; 4) teologia morală; 5) istoria bisericească; 6) dreptul canonic; 7) teologia practică; 8) limbile orientale [15, anul 1889, p.201].

Conform programului de învățământ, în anul I studenții studiau enciclopedia și metodologia studiilor teologice, limba ebraică, studiul biblic și exegeza Vechiului și Noului Testament. În anul II se învăța studiul biblic și exegeza după ambele testamente, istoria cu statistica bisericească. Pentru anul III era prevăzută studierea dogmaticii și teologiei morale, iar în ultimul an de studii studenții aveau cursuri practice de teologie, catehetică, homiletică și liturgie, dar și ore de drept canonic. Studenții teologi mai erau obligați să frecventeze cursuri de filozofie (în primii trei ani) și de istoria Austriei (în cele 8 semestre), de la Facultatea de Filozofie, iar în semestrul 7 – istoria și instituțiile dreptului roman, de la Facultatea de Drept [15, anul 1889, p.204-205].

În 1875, Facultatea de Teologie și-a început activitatea cu 6 catedre: studiul biblic și exegeza Vechiului Testament; studiul biblic și exegeza Noului Testament; istoria bisericii; dogmatica și teologia fundamentală; dreptul canonic; teologia practică (ultima cu instruire în română). La aceste catedre au fost numiți titulari 6 profesori teologi români de la Institutul de Teologie: Isidor Onciul, Vasile Repta, Eusebiu Popovici, Alexie Comoroșan, Constantin Popovici și Vasile Mitrofanovici [19, p.92]. Așadar, prin transformarea Institutului de Teologie în facultate s-a asigurat o continuitate atât a cadrelor didactice, cât și a disciplinelor studiate. Limba de predare era germană, cu excepția teologiei practice, care s-a predat în română și ucraineană. Totuși, s-a admis predarea mai multor cursuri și în limba română, cu excepția celor de istorie bisericească universală și de drept canonic. Cu timpul, această excepție s-a transformat într-o regulă, astfel că, deși oficial limba de instruire era germană, *de facto* la Facultatea de Teologie multe discipline au fost predate și (sau numai) în română [12, p.66].

Până în 1899, Facultatea de Teologie a funcționat cu 7 catedre. La 1 septembrie 1900 s-a luat decizia de a fi creată Catedra de dogmatică specială, la care timp de 19 ani a fost titular profesorul Ștefan Saghin. Specialitatea *Limbi orientale* a fost inclusă la Catedra de studiu biblic și exegeza Vechiului Testament [7, p.47].

Până la sfârșitul sec. al XIX-lea, la Facultatea de Teologie au activat doar profesori români, iar unele cursuri au fost predate parțial și în română. Însă, ucrainenii din Bucovina au solicitat ca la această facultate să fie creată și Catedra de teologie practică cu predare în ucraineană. La 27 martie 1899, Dionys Jeremijciuk a fost numit profesor extraordinar la noua catedră [7, p.36]. La 16 februarie 1899 a fost emisă o rezoluție împăratească, urmată de ordinul ministerial din 27 martie 1899, prin care s-a decis crearea Catedrei de limbă și literatură slavă bisericească, în frunte cu profesorul Eugen Kozak [7, p.37]. Cursurile de teologie practică rusească au fost frecventate cu prioritate de studenții teologi ucraineni, pe când cursurile de limbă slavă bisericească erau obligați să le frecventeze toți studenții teologi.

După înființarea Facultății de Teologie, mai mulți teologi din Bucovina, dar și din România, Transilvania și chiar din unele state din Balcani, au susținut doctoratul și au obținut titluri științifice la Cernăuți. Emilian Voiuțchi a fost primul profesor de teologie, care la 24 februarie 1881 a susținut teza de doctorat la Cernăuți. Până în 1900, titluri științifice în teologie au obținut 37 de persoane, doar o parte fiind din Bucovina [7, p.54]. În perioada 1881-1916, la Facultatea de Teologie din Cernăuți au obținut titluri științifice 80 de teologi de etnie română, mulți fiind originari din Vechiul Regat, din Transilvania, Banat sau alte teritorii din Regatul Ungariei [5, p.335-344].

Facultatea de Teologie din Cernăuți a acordat și titluri de doctor de onoare în teologie mai multor personalități din Bucovina, dar și din Dalmația sau Transilvania. La 17 mai 1879, doctori de onoare în teologie au devenit patriarhul Procopius Ivacković din Karlowitz, episcopii Stefan Knezević și Gerasim Petranović din Dalmația, mitropolitul Miron Romanul din Sibiu, mitropolitul Bucovinei Silvestru Morariu, profesorul Vasile Mitrofanovici și consilierii consistoriali din Cernăuți Vasile Ilasievici și Ioan Țurcan. În anii următori, titlul de doctor de onoare în teologie au mai obținut Vasile de Repta și Nikodemus Milaș, rectorul Seminarului din Zara [4, p.121].

Costurile pentru întreținerea Facultății de Teologie au fost suportate de către Fondul Bisericesc. Cea mai mare parte a cheltuielilor mergeau la salariile și suplimentele de plată ale profesorilor. În 1877, de exemplu,

Fondul Bisericesc a cheltuit 20.303 florini pentru Facultatea de Teologie, inclusiv 17.700 florini pentru salariile și suplimentele profesorilor, 900 florini pentru diferite remunerări, 400 florini pentru burse studentești, 375 florini pentru salariul servitorilor, 928 florini pentru costurile de regie. Totuși, aceste costuri erau mai mici decât sumele cheltuite de către Fondul Bisericesc în același an pentru Școala Reală Superioară Ortodoxă (32.486 florini), pentru Seminarul Ortodox din Cernăuți (27.628 florini) sau pentru Gimnaziul Superior Ortodox din Suceava (22.650 florini) [1, dosar 1274, f.4-7].

Salariile profesorilor de teologie erau comparabile cu ale profesorilor de la celelalte două facultăți. În 1877, opt profesori titulari de la Facultatea de Drept aveau salarii anuale de 1.800 – 2.600 florini și câte 400 florini suplimentate la plată, iar 15 profesori titulari de la Facultatea de Filozofie primeau salarii de 1.800 – 2.200 florini și suplimentate în aceeași mărime. Profesorii extraordinari aveau un salariu anual de 1.500 florini și un adaus suplimentar de 350 florini. În 1877, profesorii de la drept au primit salarii în sumă de 18.500 florini, cei de la filozofie – 28.000 florini, iar suplimentale la plată ale celor 23 de profesori titulari și doi extraordinari s-au ridicat la 9.900 florini [1, dosar 1273, f.20-21].

Până la sfârșitul sec. al XIX-lea, costurile de întreținere a Facultății de Teologie nu s-au mărit semnificativ. În 1897, Fondul Bisericesc a cheltuit pentru această facultate suma de 27.907 florini [1, dosar 4892, f.5]. Însă, în următorii 10-15 ani costurile respective aproape s-au dublat. Pentru 1908 s-a cheltuit suma totală de 105.310 coroane [1, dosar 10118, f.5], iar în 1912 a fost necesară suma de 107.292 coroane (92.297 pentru salariile și adausurile la plată ale profesorilor, 8.500 pentru remunerări și ajutoare, 3.900 pentru necesitățile de instruire, 2.595 pentru costurile de regie) [1, dosar 12673, f.6].

Mai mulți profesori din Cernăuți au obținut burse din partea Fondului Bisericesc și au plecat la studii de specializare în universități europene. Până la sfârșitul sec. al XIX-lea de astfel de studii au beneficiat profesorii Emilian Voiuțchi, Cornel Săvescul, Teodor Tarnavschi, Vasile Găină, Vasile Gheorghiu, Ștefan Saghin, Vasile Tarnavschi [7, p.45-46].

Facultatea de Teologie a dispus și de o bibliotecă valoroasă, care cuprindea cărți la diferite specialități din domeniul teologiei. Bazele acestei biblioteci au fost puse încă în 1836, când funcționa Institutul de Teologie. După 1875, biblioteca acestui Institut a trecut la Facultatea de Teologie. Biblioteca a beneficiat de o subvenție anuală de 1.000 florini pentru procurarea unor cărți noi de specialitate. Către anul 1899, biblioteca Facultății de Teologie dispunea deja de 7.544 de volume, 60 de broșuri și de mai multe manuscrise [7, p.67]. Fondul bibliotecii a continuat să crească și în deceniul următor, iar subvenția anuală s-a ridicat la 3.200 de coroane. La sfârșitul anului 1912, fondul de carte al bibliotecii Facultății de Teologie înscrisa 12.830 de volume și 68 de broșuri [6, p.97].

Profesorii de la Facultatea de Teologie

Facultatea de Teologie Ortodoxă a fost singura facultate de la Universitatea din Cernăuți, unde toți profesorii au fost din Bucovina. În perioada 1875-1919 la această facultate au activat 15 profesori titulari, dintre care 13 români și 2 ucraineni. Din aceștia, 6 s-au angajat prin transfer de la Institutul de Teologie, 5 au lucrat anterior ca docenți privați, iar alți 4 până la angajare au lucrat în alte domenii [16, p.38-39]. Profesorii de la această facultate erau personalități bine cunoscute atunci în Bucovina, care decenii la rând au activat la Facultatea de Teologie. Din cei 15 profesori titulari unul a lucrat 42 de ani, doi – 31, respectiv, 33 de ani, trei – 22-23 de ani, cinci – 19-20 de ani, unul – 13 ani, doar trei profesori activând la această facultate mai puțin de 10 ani [16, p.61].

Constantin Clement Popovici a fost titular la Catedra de drept bisericesc timp de 42 de ani, până în 1917. El a fost rector al Universității în 1888/89, de 5 ori decan al Facultății de Teologie, de mai multe ori senator. De asemenea, el a fost ales deputat în Parlamentul de la Viena, iar din 1910 a îndeplinit funcția de arhimandrit la Mitrropolia Bucovinei [18, 1913, p.155]. Eusebie Popovici a condus Catedra de istorie a religiei timp de 33 de ani, din 1875 până în 1908. El a fost de 2 ori rector al Universității, de 6 ori decan, de 2 ori senator. În 1869-1876 a fost inspector școlar, în 1877-1896 – membru al Consiliului Școlar al Bucovinei, a fost consilier consistorial al Mitrropoliei, iar din 1913 – arhimandrit consistorial [19, p.92]. Eusebie Popovici a fost declarat cetățean de onoare al orașului Cernăuți, din 1908 devine membru de onoare al Academiei Române. În 1905 a fost decorat de regele României Carol I cu medalia „Bene Merenti” clasa I, iar în 1906 – cu ordinul „Coroana României” în gradul de comandor [12, p.70].

Catedra de studiu biblic și exegeza Testamentului Vechi a fost ocupată de profesorii Isidor de Onciul (1875-1897) și Vasile Tarnavschi (1900-1919). Isidor de Onciul a fost ales de 5 ori decan al Facultății de Teologie și senator în anii 1881-1884, a îndeplinit funcția de consilier consistorial, iar din 1889 – membru al

Consiliului Școlar al Bucovinei [4, p.49]. Vasile Tarnavschi a fost titular la aceeași catedră timp de 19 ani, în această perioadă fiind de 2 ori decan și senator în 1907/08. În 1918 a fost ales rector, fiind ultimul rector al Universității austriece din Cernăuți.

La Catedra de studiu biblic și exegeza Testamentului Nou au fost titulari profesorii Vasile de Repta (până în 1898) și Vasile Gheorghiu (din 1900). Vasile de Repta a fost rector al Universității în 1883/84, de 4 ori decan, senator în anii 1890-1893. În anii 1876-1895 Vasile de Repta a îndeplinit funcția de inspector școlar în orașul Cernăuți, fiind declarat cetățean de onoare al acestui oraș. Din 1890 devine arhimandrit consistorial, din 1896 – vicar general al Mitropoliei, iar din 1898 – Episcop de Rădăuți [11, p.24]. În perioada 1902-1924, Vasile (Vladimir) de Repta a îndeplinit funcția de Mitropolit al Bucovinei. Pentru meritele sale față de Biserica Ortodoxă din Bucovina, în 1919 Vasile (Vladimir) de Repta devine membru de onoare al Academiei Române. Vasile Gheorghiu a fost titular la catedra respectivă în anii 1900-1919 și a continuat să activeze la Universitatea din Cernăuți și în perioada interbelică. Până în 1919 a fost ales de 2 ori decan și de 2 ori senator [19, p.93].

Alexie Comoroșan a fost titular la Catedra de dogmatică și teologie fundamentală în anii 1875-1881, în 1880/81 fiind ales decan și în anii 1875-1878 – senator. În 1899, titular la această catedră a fost numit Vasile Găină. El a condus catedra timp de 8 ani, în această perioadă fiind ales o dată decan (1905/06) și timp de 6 ani (1899-1905) – senator [19, p.94]. Cursul practic de teologie, predat în limba română, a fost susținut din 1875 până în 1888 de către Vasile Mitrofanovici. El a fost rector al Universității (în 1877/78), de 2 ori decan, fiind și deputat în Parlamentul de la Viena [4, p.25]. În perioada 1896-1914, Catedra de teologie practică a fost condusă de Teodor Tarnavschi. Acesta a fost rector al Universității (în 1904/05), de 4 ori decan, senator în 1897/98 [18, anul 1912, p.139-140]. Teodor Tarnavschi a mai fost membru al Consiliului Școlar al Bucovinei și inspector școlar diecezan.

În 1877 a fost activată Catedra de teologie morală. Miron Călinescu a ocupat această catedră doar 4 ani, până în 1881, în 1879/80 exercitând funcția de decan, iar în 1878 a fost ales deputat și în Dieta Bucovinei [4, p.47]. În perioada 1888-1919, titular la catedra respectivă a fost Emilian Voiuțchi. Pe parcursul activității sale profesionale, Emilian Voiuțchi a fost de 2 ori rector al Universității, de 4 ori decan, senator în anii 1886-1890 și 1913/14. El a mai îndeplinit funcția de inspector școlar diecezan, iar în 1899 a devenit consilier consistorial [18, 1913, p.155]. În 1899 la Facultatea de Teologie au fost înființate două catedre, la care titulari au fost profesori ucraineni. Catedra de teologie practică, cu predare în rutenă, a fost condusă, timp de 20 de ani, de Dionis Jeremijciuk, iar la Catedra de limbă și literatură slavonă bisericească titular a fost, în perioada 1899-1919, Eugen Kozak.

În 1900 a fost înființată Catedra de dogmatică specială, a zecea la număr, la care titular până în 1919 a fost Ștefan Saghin. El a fost ales rector în 1911/12, decan în 1907/08, senator în 1906/07, a fost decorat cu ordinul „Coroana României” în gradul de comandor [18, 1913, p.156]. În afară de profesorii titulari, la Facultatea de Teologie au ținut cursuri încă câțiva profesori români, dar cu statut de suplینitori sau docenți privați. Încă din 1875 a predat catehetica docentul suplینitor Ioan Stefanelli. În ultimii ani de până la război la această facultate au mai activat ca docenți privați Silvestru Octavian Isopescul, Valerian Șesan, Lazăr Gherman.

Facultatea de Teologie a contribuit mult la formarea intelectualității românești și ucrainene din Bucovina. Preoții ortodocși din Bucovina s-au bucurat de mare stimă în societate datorită înaltei lor pregătiri academice, situației materiale bine asigurate de Fondul Bisericesc, activităților misionare și culturale efectuate la sate. Preoții români au dominat atât în cadrul Facultății de Teologie, cât și cadrul Eparhiei Ortodoxe a Bucovinei. Viitorii preoți români și ucraineni studiau la aceeași Facultate de Teologie, studenții teologi români și ucraineni locuiau în același internat. Revista bisericească „Candela”, fondată în 1882, era redactată parțial în ucraineană [22, p.96].

Studenții de la teologie

Pe parcursul activității Universității austriece la Cernăuți, la Facultatea de Teologie Ortodoxă și-au făcut studiile doar tineri de confesiune ortodoxă, majoritatea fiind de naționalitate română. Până în 1880, Facultatea de Teologie a fost frecventată anual de 43-47 de studenți, toți originari din Bucovina. În anul de studii 1880/81 la Facultatea de Teologie din Cernăuți au venit la studii pentru prima dată 7 tineri din România, atunci facultatea fiind frecventată de 58 de studenți (41 români și 17 ucraineni). În anii următori numărul studenților teologi a trecut de 70, iar treptat au început să vină la studii la Cernăuți și tineri din Regatul Ungariei, mai ales din Transilvania, dar și sârbi din Bosnia-Herțegovina și Dalmația. În anul de studii 1897/98, din cei 59 de studenți de la această facultate 45 erau din Bucovina, 6 – din Ungaria și Transilvania, 5 – din Bosnia-Herțegovina și 3 – din România. Toți studenții erau ortodocși, dintre care 47 români, 8 sârbi și 4 ucraineni [7, p.161-162].

În următorii ani numărul studenților teologi s-a micșorat și mai mult, în anii 1900-1902 la această facultate fiind înscriși doar 35-37 de studenți. Au urmat câțiva ani de creștere rapidă a numărului de studenți teologi. În anul de studii 1906/07 la Facultatea de Teologie au învățat 107 studenți, dintre care 70 bucovineni, 22 – din Ungaria și Transilvania, 9 – din România. După limba maternă, 69 de studenți erau români, 25 ucraineni, 6 sârbi și 7 de alte etnii [21, p.414].

Numărul studenților teologi din România s-a mărit brusc în ultimii ani de stăpânire austriacă, atingând cifra maximă în anul de învățământ 1911/12. La Facultatea de Teologie și-au făcut studiile și mulți tineri creștini ortodocși din Bulgaria, Serbia, Bosnia și Dalmația. În semestrul de iarnă 1911/12, din cei 204 studenți teologi 99 (48,5%) erau din Bucovina, 72 (35,3%) din România și 10 din Ungaria, dintre care 135 români și 45 ruteni, iar restul 24 de studenți proveneau din alte țări ortodoxe din Balcani [13, p.2-5].

Facultatea de Drept și Științele Statului

Universitatea din Cernăuți s-a constituit după modelul altor universități austriece sau germane, Facultatea de Drept și Științele Statului fiind una dintre cele mai importante și bine frecventate. Deja în 1875, la această facultate au fost create 8 catedre, la care urmau să fie predate disciplinele: dreptul roman, dreptul german, dreptul bisericesc, dreptul comercial și cambial, dreptul civil austriac, dreptul constituțional și administrativ austriac, economia politică și statistica.

În primul an de studii, la Facultatea de Drept au fost angajați 4 profesori titulari, 3 extraordinari, un suplinitor și 2 docenți, iar Catedra de statistică a rămas până în 1877 vacantă [16, p.21]. La 21 septembrie 1875 a fost constituit Senatul academic al Universității. Rector al noii universități a fost ales Constantin Tomașciuc. Friedrich Schuler von Libloy devine primul decan al Facultății de Drept, Friedrich Kleinwächter – prodecan al facultății, iar Raban von Canstein a fost numit senator din partea Facultății de Drept [4, p.41].

Deja în primul an de studii la Facultatea de Drept s-au înscris 104 studenți, față de numai 48 la Facultatea de Filozofie și 39 – la Facultatea de Teologie [8, p.104]. În deceniile următoare, Facultatea de Drept a fost cea mai bine frecventată, iar după ponderea studenților aceasta depășea cu mult celelalte două facultăți. Astfel, în anul de studii 1891/92 din totalul de 310 studenți 206 (66%) studiau dreptul. Până la sfârșitul sec. al XIX-lea, acest decalaj a devenit și mai mare: astfel, în 1900/01, din totalul de 483 de studenți deja 373 (77%) studiau dreptul. În 1901/02, din 399 de studenți de la drept 304 erau din Bucovina, 80 din Galiția. După confesiuni, 208 erau mozaici, 97 catolici, 77 ortodocși, 16 protestanți, iar după limba maternă – 245 erau germani, 61 români, 51 polonezi, 30 ucraineni [21, p.415].

Pe parcursul funcționării Universității austriece, din partea Facultății de Drept au fost aleși 14 rectori. Doi profesori de la facultate, Friedrich Schuler von Libloy și Friedrich Kleinwächter, s-au aflat de 2 ori în fruntea Universității din Cernăuți. De mai multe ori au fost numiți decani profesorii Friedrich Schuler von Libloy și Friedrich Kleinwächter (de câte 6 ori), Carl Hiller (de 4 ori), Julius von Roschmann-Hörburg și Eugen Ehrlich (de câte 3 ori) [20, p.87]. Constantin Tomașciuc a fost unicul profesor de naționalitate română, care de 2 ori a fost decan al acestei facultăți, restul decanilor au fost profesori de naționalitate germană.

În Senatul academic al Universității era numit câte un senator din partea fiecărei facultăți, care, de regulă, ocupa această funcție timp de trei ani consecutivi. Din partea Facultății de Drept, mai mulți ani la rând au fost senatori profesorii Raban von Canstein, Emil Schrutka-Rechtenstamm, Alexander Grawein, Arthur Skedl, Franz Hauke, Alfred von Halban, Julius von Roschmann-Hörburg, Josef Lukas, Josef Mauczka, Otto von Dungen [20, p.98-100].

La Universitatea din Cernăuți, mulți profesori au susținut teze de doctorat și au obținut titluri științifice, majoritatea fiind de la Facultatea de Drept. Deja în 1877/78, 3 candidați de la drept au obținut titlul de doctor în drept, în 1878/79 – 6, în 1879/80 – 4, în 1881/82 – 7, în 1882/83 – 8 [8, p.109]. În 1891-1905, 418 profesori au obținut titluri științifice la Universitatea din Cernăuți, dintre care 354 în drept (84,7% din total). Anual, cca 40-50 de persoane au promovat la Cernăuți în științele juridice [6, p.72, 76, 82, 87, 92, 97].

În cadrul Facultății de Drept au funcționat seminarele pentru științele juridice și pentru științele statului, care erau conduse de profesori de specialitate. Aceste seminare dispuneau de bibliotecă cu un fond de cca 18.000 de volume. Studenții care frecventau secțiile acestor seminare elaborau comunicări, materiale științifice [16, p.43]. Începând cu anul 1904, profesorii de la Facultatea de Drept și de la Facultatea de Filozofie au organizat cursuri populare universitare – mai întâi la Cernăuți, apoi și în alte orașe din Bucovina. Numărul cel mai mare de participanți s-a înregistrat în anul de studii 1911/12, când la 14 cursuri populare universitare din Cernăuți au asistat 2.813 persoane, iar 10 cursuri populare din orașele Rădăuți, Suceava și Siret au fost frecventate de 2.289 de persoane [6, p.92-93].

Catedrele de la Facultatea de Drept

În perioada 1875-1919, la Facultatea de Drept au funcționat un șir de catedre, iar pentru unele discipline au fost deschise câte două catedre. La Catedra de drept roman au fost titulari 4 profesori, iar în 1911 a fost formată a doua catedră la această specialitate. La Catedra de drept german au fost trei profesori titulari. Timp de 20 de ani catedra a fost condusă de profesorul Friedrich Schuler von Libloy. La Catedra de drept bisericesc au activat 5 profesori, iar în anii 1912-1913 a activat a doua catedră la această specialitate. Trei profesori au ocupat Catedra de drept civil, comercial și cambial. Câte aproape două decenii titulari la această catedră au fost Alexander Grawein și Karl Adler.

În perioada 1875-1889, titular la Catedra de proces civil a fost Constantin Tomașciuc. La această catedră au fost numiți și alți profesori, o perioadă mai îndelungată titular fiind Arthur Skedl. În 1907 s-a deschis a doua catedră la această specialitate. Timp de peste 20 de ani (în 1875-1898), profesorul Carl Hiller a fost titular la Catedra de drept penal și procedură penală. Între anii 1912 și 1916 a funcționat a doua catedră la disciplina respectivă. Friedrich Kleinwächter a fost singurul profesor de la această facultate, care a activat la Universitate pe parcursul întregii perioade, în 1875-1909 fiind titular la Catedra de economie politică. La Catedra de medicină judiciară au fost titulari profesorii Vasile Wolan și Friedrich Mayer [16, p.30-31].

În 1877-1890, la Catedra de statistică titulari au fost 4 profesori. Din 1891, titular la această catedră a fost profesorul Julius Roschmann von Hörburg. În 1875 a fost înființată Catedra de drept constituțional și administrativ, iar în 1911 a fost formată a doua catedră la această specialitate [16, p.31-32]. În 1875 a fost creată și Catedra de științele statului, condusă până în 1919 de 4 profesori. În sfârșit, în 1904 a fost creată o nouă catedră – Catedra de drept penal austriac, la care în decurs de 15 ani titulari au fost 4 profesori [3, p.125-126].

În total, în intervalul 1875-1919 au activat și au condus diferite catedre 51 de profesori din cadrul Facultății de Drept [16, p.30-32]. Din cei 44 de profesori ordinari și extraordinari ai facultății 18 au sosit de la Viena, 6 – din Graz, 4 – din Innsbruck, 10 – din alte orașe. Ceilalți 6 profesori au activat anterior la diferite instituții din Cernăuți. După o perioadă de activitate la Universitatea din Cernăuți, 25 de profesori de la această facultate au plecat la diferite universități din Austria, 2 profesori s-au angajat la alte universități germane, 2 s-au pensionat, 3 au decedat în timpul aflării la Cernăuți, 11 s-au repatriat în 1919 în Austria și un profesor a rămas după 1919 să activeze la Universitatea românească din Cernăuți [16, p.37, 39]. Potrivit altei surse, la Facultatea de Drept au activat 49 de profesori, dintre care 15 au sosit de la Universitatea din Viena, 7 – de la Graz, 4 – din Innsbruck, 11 – de la alte universități, iar 8 profesori de la această facultate au ocupat anterior alte funcții publice sau private la diferite instituții din Cernăuți [2, dosar 190, f. 2-14; 8, p.109].

Această facultate s-a caracterizat printr-o fluctuație intensă a profesorilor titulari și extraordinari. În perioada 1875-1918 dreptul bisericesc a fost predat de 7 profesori, câte 6 profesori au ținut cursuri de drept civil austriac și de drept administrativ. De 5 ori s-au schimbat profesorii pentru dreptul roman, dreptul penal, statistică și dreptul procesual civil [8, p.107]. Cei mai mulți profesori de la juridică au predat doar câțiva ani la Universitatea din Cernăuți, apoi s-au transferat la alte instituții de învățământ. Din cei 44 de profesori, 29 au activat la această Universitate mai puțin de 10 ani, 9 – de la 11 până la 20 de ani, iar 6 au predat timp de peste 20 de ani la Facultatea de Drept [16, p.61].

Din totalul de 44 de profesori de la Facultatea de Drept, 35 au fost germani, 6 evrei, 2 români și un sloven [16, p.38]. În perioada 1875-1919, la Facultatea de Drept au fost doar 2 profesori titulari români. Constantin Tomașciuc a fost o personalitate foarte cunoscută în Bucovina, fiind și primul rector al acestei instituții. În 1909, un alt român bucovinean, Constantin Isopescul Grecul, a fost numit profesor titular la Catedra de drept și proces penal. El a condus această catedră până în 1919 și a continuat să activeze la Universitatea din Cernăuți în perioada interbelică [19, p.100-101].

Facultatea de Filozofie

Universitățile din Austro-Ungaria dispuneau și de o facultate filozofică, care, cuprindea un spectru larg de discipline științifice, precum: filozofie, filologie, istorie, științe ale naturii. Facultatea de Filozofie de la Universitatea din Cernăuți a fost constituită după același principiu și a cuprins pe parcurs mai multe secții: filozofie, istorie, filologie și lingvistică, matematică și științe ale naturii, limbi moderne, fizică, chimie.

În anul de studii 1875/76 la Facultatea de Filozofie au fost angajați 3 profesori titulari, 5 extraordinari, 2 suplinitori, un docent [16, p.21-22]. În 1875, profesorul Johann Wrobel a fost numit decan al Facultății de Filozofie, Ferdinand Zieglauer a fost ales prodecan, iar Emil Kaluzniacki a fost numit senator din partea

acestei facultății [4, p.41]. În anul de studii 1875/76 Facultatea de Filozofie a fost frecventată de 50 de studenți (27 catolici, 13 ortodocși, 8 mozaici și 2 evanghelici), dintre care 23 vorbitori de germană, 12 ruțeni, 8 români și 7 polonezi. Până în anul de studii 1879/80, numărul studenților de la această facultate s-a dublat, ajungând la 104. Însă, în următoarele două decenii anual s-au înscris la această facultate doar cca 50-60 de studenți, cel mai mic număr de studenți (42) fiind consemnat în anul de studii 1898/99 [21, p.416].

În schimb, la începutul sec. al XX-lea numărul de studenți (inclusiv fete) de la Facultatea de Filozofie a crescut brusc. În această perioadă, numărul studenților s-a mărit de 8 ori (de la cca 50 de studenți în anul de studii 1899/1900 la peste 400 în anul de studii 1912/13). Numărul maximal de studenți s-a înregistrat în anul de studii 1912/13, când Facultatea de Filozofie a fost frecventată de 409 studenți (inclusiv 112 fete), dintre care 309 erau originari din Bucovina, iar 90 din Galiția. După confesiuni, cei mai mulți studenți erau mozaici (173), catolici (122) și ortodocși (106), iar după limba maternă 190 erau germani, 101 ucraineni, 87 români, 27 polonezi [21, p.416].

În perioada 1875-1914, din partea Facultății de Filozofie au fost aleși 16 rectori. Ferdinand Zieglauer și Alois Handl au fost de 2 ori aleși rectori, iar 12 profesori de la această facultate au fost câte o singură dată la timona Universității din Cernăuți. Anual erau organizate alegeri și pentru funcția de decan al facultății, 7 profesori fiind de 2 ori aleși la conducerea facultății [20, p.96-97].

În anul de studii 1875/76, la Facultatea de Filozofie au activat 10 catedre, majoritatea în domeniul socio-uman. Treptat, la această facultate au fost deschise noi catedre, mai ales în domeniul științelor naturii. În ajunul războiului la această facultate activau 28 de catedre (16 în domeniul științelor filologice și istorice și 12 în domeniul științelor naturii) [23, p.77-78].

La Facultatea de Filozofie au funcționat 9 seminare științifice la disciplinele: filozofie; istorie; germanistică; istoria și literatura modernă germană; română; rutenă; filologia romană; filologia engleză; matematică. La această facultate au fost create institute de cercetare la: chimie, fizică, fizică și matematică, fizică cosmică și observatoriul meteorologic, zoologie, botanică, mineralogie, geologie și paleontologie, geografie, farmacologie. Universitatea a obținut încă în 1877 din partea autorităților orașenești un teren de 4.200 m², pe care a fost înființată o grădină botanică [16, p.42-44].

După 1904, profesorii de la Facultatea de Filozofie au participat activ la organizarea unor cursuri populare universitare, cele mai multe prelegeri fiind prezentate de profesorii de la această facultate. În anul de studii 1907/08, de exemplu, au fost ținute 13 cursuri populare universitare la Cernăuți, 11 dintre care de profesori de la filozofie. Cele mai frecventate au fost atunci prelegerile profesorilor Leon Kellner, Ferdinand Löwl, Carl Zelinka. S-a remarcat și Sextil Pușcariu, care a prezentat o prelegere despre începuturile literaturii române [6, p.72-73]. Numărul cel mai mare de participanți la cursurile populare universitare s-a înregistrat în anul de studii 1911/12, când au fost prezentate comunicări în domeniul istoriei, literaturii engleze, române și germane, fizicii, chimiei, filozofiei [6, p.92].

Catedrele de la Facultatea de Filozofie

În primii ani de înființare a Universității, la Facultatea de Filozofie au fost deschise un șir de catedre pentru specialități filologice și istorice. O importanță deosebită au avut catedrele de romanistică și slavistică, limbile română și ucraineană, precum și de istorie a Europei de Est și de Sud-Est. La această facultate a existat o singură Catedră de filozofie, care a fost condusă de 7 profesori [3, p.126]. Deja la începutul anului de studii 1875/76 au fost create două catedre – de limbă greacă și de limbă latină. La Catedra de limbă greacă timp de 24 de ani a fost titular profesorul Johann Wrobel. Primul titular la Catedra de limbă latină a fost Alois Goldbacher, urmat de Isidor Hilberg, care timp de 37 de ani (1882-1919) a activat la Universitatea din Cernăuți [16, p.32].

În 1875 a fost creată Catedra de limbă și literatură germană, care până în 1919 a fost condusă de profesorii Josef Strobl și Oswald Zingerle von Summersberg. În 1911 au fost formate Catedra de limbă germană modernă și Catedra de științe lingvistice comparate. Emil Kaluzniacki, profesor emerit, timp de 39 de ani a condus Catedra de filologie comparată a limbilor slave. El a fost un mare specialist în slavistică, iar pentru meritele sale în activitatea științifică a devenit membru al Academiei de Științe din București și al celei din Sankt Petersburg [22, p.96].

În primul an de funcționare a Universității a fost creată Catedra de filologie romană. Până în 1884, această catedră a fost condusă de Alexander Budinsky. Următorii titulari ai acestei catedre au fost profesorii Theodor Gartner și Mathias Friedwagner. Ei s-au implicat activ în viața culturală a Bucovinei, au studiat limba și obiceiurile românilor bucovineni. Mathias Friedwagner a editat mai multe articole despre etnogeneza și istoria limbii poporului român, precum și un studiu despre cântecele populare românești din Bucovina [8, p.126-127].

Din 1911, titular la Catedra de filologie română a fost Eugen Herzog. După unirea Bucovinei cu România, el a fost printre puținii profesori germani care au continuat să activeze la Universitatea din Cernăuți [9, p.103-104].

Limba engleză a fost predată inițial de profesorii de la Catedra de limbă și literatură germană, iar în intervalul 1890-1902 – de profesorul Anton Romanowski [24, p.59]. Abia în 1904 a fost creată o catedră separată de limbă și literatură engleză, titular la care, până în 1919, a fost Leon Kellner.

Pentru românii bucovineni o mare importanță a avut Catedra de limbă și literatură română, înființată în 1881 și condusă de profesorul Ioan Sbiera timp de un sfert de secol, până în 1906. Încă în 1866, Ioan Sbiera a devenit membru al Societății Literare Române din București, fiind membru fondator al Academiei Române. În anii 1890/91–1892/93, Ioan Sbiera a fost ales senator din partea Facultății de Filozofie [19, p.97]. În perioada 1906-1919, titular la Catedra de limbă și literatură română a fost ardeleanul Sextil Pușcariu. El a participat activ la manifestările național-culturale ale românilor bucovineni. În iunie 1914, Sextil Pușcariu a fost ales decan al Facultății de Filozofie pentru anii 1914/15, însă așa și nu a ocupat acest post din cauza că a început războiul. În 1905, Sextil Pușcariu a fost ales membru corespondent, iar în 1914 – membru titular al Academiei Române [19, p.98].

La aceeași facultate a existat și Catedra de limbă și literatură ruteană, creată în 1877. Până în 1883, titular la această catedră a fost Ignaz Onyszkiewicz. În următorii 34 de ani, până în 1919, la conducerea acestei catedre s-a aflat lingvistul și omul politic Stefan Smal-Stocki. El s-a implicat activ în viața politică și a contribuit substanțial la elaborarea unor studii și manuale. Lingvistul Stefan Smal-Stocki și romanistul Theodor Gartner au elaborat în 1886 o ortografie școlară a limbii rutene. Ei au colaborat și asupra gramaticii limbii ucrainene, o ediție în ucraineană ce a apărut în 1893 la Lemberg, iar în 1913 au publicat o versiune în germană a gramaticii limbii rutene [3, p.208].

Încă în 1875 au fost create două catedre la disciplina Istorie. Profesorul Ferdinand Zieglauer a fost șeful Catedrei de istorie a Austriei din 1875 până în 1900. El a fost ales de 2 ori rector al Universității, de 2 ori decan al Facultății de Filozofie, în anii 1896-1898 a exercitat funcția de senator. Ferdinand Zieglauer a publicat mai multe studii istorice, inclusiv despre istoria Bucovinei în perioada stăpânirii austriece [3, p.290-291]. În anii 1901-1915, catedra a fost condusă de profesorul Raimund Friedrich Kaindl. El a fost decan (1906/07) și rector al Universității (1912/13), a publicat câteva studii valoroase privind istoria Bucovinei [3, p.295-296].

În perioada 1875-1919, Catedra de istorie universală a fost condusă de 3 profesori austrieci. La sfârșitul sec. al XIX-lea au fost deschise alte două catedre cu profil istoric. În 1895 a fost creată Catedra de istorie a Europei de Est, titular la care a fost ucraineanul Wladimir Milkowicz. În 1899 s-a deschis Catedra de istorie antică, condusă de 2 profesori [3, p.127].

La începutul sec. al XX-lea, studenții români de la Universitatea din Cernăuți au cerut să fie creată Catedra de istorie a românilor. Conducerea Universității a decis ca, începând cu semestrul de iarnă 1908/09, Wladimir Milkowicz să țină un curs de istorie a poporului român în limba germană. Studenții români au boicotat cursul, refuzând să accepte ca un profesor ucrainean să le predea istoria națională în germană. La 28 octombrie 1909, un grup de deputați români și italieni din Parlamentul de la Viena au înaintat o interpelare în această privință Ministerului Cultelor și Învățământului [14, p.82].

La 31 ianuarie 1910, decanul Facultății de Filozofie a propus înființarea unei noi catedre cu denumirea „Istoria sud-est europeană cu deosebită privire la români” [22, p.97]. Sextil Pușcariu l-a propus pe istoricul Ion Nistor titular la această catedră. La 14 august 1912, Ion Nistor a fost numit profesor extraordinar pentru istoria sud-est europeană la Universitatea din Cernăuți. La 12 octombrie 1912 Ion Nistor și-a prezentat lecția inaugurală ca titular la noua catedră [14, p.83].

La Facultatea de Filozofie au fost create mai multe catedre și pentru astfel de discipline, precum matematica, fizica, chimia, botanica, zoologia, geografia. Pe parcursul anului 1876 au fost deschise majoritatea catedrelor de științe ale naturii. La 23 iulie 1876 au fost numiți profesorii la catedrele de chimie, mineralogie, botanică, zoologie, fizica teoretică și fizică experimentală. Șefii acestor catedre urmau să organizeze și să conducă institutele afiliate [7, p.108].

Cei mai mulți profesori s-au aflat la conducerea Catedrei de matematică. În perioada 1875-1919, în fruntea acestei catedre au fost 6 profesori. În 1909 a fost creată a două Catedră de matematică, titular la care, până în 1919, a fost Hans Hahn. În 1876 au fost create concomitent două catedre la specialitatea *Fizică*. Alois Handl a condus Catedra de fizică experimentală timp de trei decenii, până în 1906. În aceeași perioadă, titulari la Catedra de fizică teoretică au fost profesorii Anton Waßmuth și Ottokar Tumlriz. Pentru merite deosebite, profesorii Alois Handl și Anton Waßmuth au devenit membri ai Academiei Leopoldino-Caroline pentru

Cercetări Naturale din Halle. Anton Waßmuth a devenit în 1904 și membru titular al Academiei de Științe din Viena [3, p.241-243]. După 1906, Michael Radaković a preluat conducerea Catedrei de fizică teoretică, iar Josef Geitler a devenit titular la Catedra de fizică experimentală [3, p.244-245]. În 1910 a fost înființată o nouă catedră la specialitatea *Fizică cosmică*. Până în 1919, șef al acestei catedre a fost profesorul Viktor Conrad.

În 1875, la Facultatea de Filozofie au fost create catedrele de zoologie și de chimie. Catedra de zoologie a fost condusă de 3 profesori. Mai bine de trei decenii, titular la Catedra de chimie a fost Richard Przibram, urmat de Caesar Pomeranz [3, p.128,130]. În 1876 au fost deschise catedrele de botanică și de mineralogie. Eduard Tangl a fost șeful Catedrei de botanică timp de 29 de ani, până în 1905. La Catedra de mineralogie au fost pe parcurs titulari 4 profesori. În 1909 a fost înființată o nouă catedră – de geologie și paleontologie, titular la care a devenit Carl Alfons Penecke. El a activat la Universitatea din Cernăuți și după anul 1919, pensionându-se în 1932 [16, p.34]. În 1880 a fost creată Catedra de geografie; primul titular la această catedră a fost cunoscutul geograf Alexander Suppan. El a lucrat la Universitatea din Cernăuți doar până în 1884, după care a preluat editarea renumitei reviste de geografie „Petermanns Mitteilungen” din orașul Gotha [17, p. 226]. Până în 1919, șefii ai Catedrei de geografie au mai fost alți trei profesori.

La Universitatea din Cernăuți nu a existat o facultate de medicină, însă din 1879 a fost introdus un curs farmaceutic. Studenții care studiau farmacologia timp de doi ani frecventau cursuri de mineralogie, fizică experimentală, chimie organică, zoologie, botanică, chimie farmaceutică, pentru a deveni magiștri în farmacie. Majoritatea studenților de la farmacologie au fost de confesiune mozaică. În anul universitar 1913/14, la această specialitate au studiat 24 de studenți, dintre care 18 erau evrei. În decursul a câtorva decenii farmacologia a fost predată de profesorii de la Catedra de botanică. Abia în 1912 a fost creată Catedra de farmacologie, titularul la care a devenit Fritz Netolitzky. El a continuat să activeze la Universitatea din Cernăuți și după 1919 [10, p.37-41].

Institute de cercetare

Pe lângă catedrele de științe ale naturii au funcționat și institute, unde se realizau cercetări științifice și lucrări practice. În primii ani de funcționare a Universității din Cernăuți, aceste institute s-au confruntat cu probleme din cauza lipsei spațiului adecvat, a materialelor didactice și a condițiilor elementare pentru realizarea unor cercetări teoretice și practice, fiind temporar amplasate în localul bisericii seminariale din clădirea Reședinței Mitropolitane. În 1883 s-a finisat construcția clădirii institutelor de cercetare. În acest local și-au început activitatea institutele de mineralogie, de chimie, de fizică teoretică și de fizică practică. În 1888, Institutul de Zoologie a fost transferat în clădirea principală a Universității, iar Institutul de Botanică – în câteva cabinete din clădirea institutelor [7, p.110].

În primii ani de funcționare, institutele de cercetare au obținut diferite subvenții, pentru a procura materiale didactice, mobilier, literatură științifică. Laboratorul de chimie, de exemplu, a obținut 4.000 florini la momentul înființării, 1.500 florini în 1877, iar anual primea o subvenție pentru procurarea materialelor didactice și a literaturii de specialitate. La fel, Institutul de Mineralogie a obținut 4.000 florini pentru înființare și subvenții de 400, 500 și 600 florini în anii următori. Institutul de Botanică a primit 3.598 florini în anii 1876-1882, apoi o subvenție anuală de 400 florini. Pentru Institutul de Zoologie a fost alocată suma de 4.300 florini în 1877, 1.600 florini – în 1878, 600 florini – în 1879, apoi suma anuală de 400 florini. Institutul de fizică experimentală a obținut în anii 1876-1880 suma de 12.800 florini, iar din 1881 a fost subvenționat anual cu 800 florini. Până în 1900, Institutul de Fizică experimentală a obținut suma totală de 29.500 florini, dintre care 18.165 florini au fost alocați pentru procurarea diferitelor aparate, 4.955 – pentru cheltuieli experimentale și de transport, 3.066 – pentru biblioteca institutului, 2.364 florini – pentru mobilier [7, p.116-117, 120, 122-123].

Până la sfârșitul sec. al XIX-lea s-a realizat conectarea acestor institute la rețeaua de apă și canalizare a orașului, s-a introdus iluminatul electric și sistemul de încălzire. Institutele aveau câte o bibliotecă separată cu literatură de specialitate. Către anul 1900, biblioteca Institutului de Chimie avea cca 1.100 de volume, a Institutului de Botanică – cca 450, a Institutului de Zoologie – în jur de 500, a Institutului de Fizică – 578 de volume [7, p. 114, 118, 122-123]. Institutele pentru științele naturii au contribuit la ridicarea nivelului de instruire și de cercetare la Universitate, un număr mare de studenți au frecventat prelegerile teoretice și seminarele, au realizat experiențe în laboratoare și au elaborat lucrări științifice. În primii 25 de ani de activitate a Universității, numai la specialitatea de chimie 773 de persoane au frecventat cursurile teoretice, iar 512 au realizat experimente în laborator. În această perioadă, 6 specialiști în chimie au obținut titlul de doctor în științe, iar la 120 de farmaciști li s-a acordat gradul de magistru [7, p.116].

Universitatea dispunea de o Grădină Botanică, în apropiere de Grădina Publică a orașului, cu suprafața de 4.232 m². Primii copaci din această Grădină Botanică au fost plantați în septembrie 1877, în anii următori fiind amenajat teritoriul, construite câteva clădiri. A existat și o seră cu plante exotice. O perioadă îndelungată, director al Grădinii Botanice universitare a fost titularul Catedrei de botanică, profesorul Eduard Tangl. Din 1877 până în 1894 grădinar universitar, adică responsabil de această Grădină Botanică a fost Carl Bauer, urmat de fiul său, Carl Bauer. Anual, Grădina Botanică obținea o subvenție din partea Universității în valoare de 1.400 florini [7, p.118-120].

În perioada 1875-1919, la Facultatea de Filozofie au activat 68 de profesori, dintre care 52 au fost germani, 6 evrei, 5 români, 3 ucraineni. Mai mult de jumătate din numărul lor (37) au activat la Cernăuți mai puțin de 10 ani, alți 17 au lucrat de la 10 până la 20 de ani, iar 14 au activat pe parcursul a peste două decenii la Cernăuți. Cea mai îndelungată perioadă au activat la Universitatea din Cernăuți lingviștii Emil Kaluzniacki (39 de ani) și Stefan Smal-Stocki (34), profesorul de latină Isidor Hilberg (37), chimistul Richard Przibram (31), fizicianul Alois Handl (30), botanistul Eduard Tangl (29), germanistul Oswald Zingerle (27), profesorul de română Ioan Sbiera (26), istoricii Ferdinand Zieglauer (25) și Wladimir Milkowicz (24 de ani) [16, p.32-34, 38, 61].

Până la sfârșitul stăpânirii austriece, la Facultatea de Filozofie au activat doar 5 profesori de naționalitate română. Ioan Sbiera și Sextil Pușcariu au fost titulari la Catedra de limbă și literatură română, iar Ion Niștor a fost numit în 1912 în fruntea Catedrei de istorie a Europei de Sud-Est. În ajunul Primului Război Mondial, alți doi profesori români și-au început cariera didactică la Facultatea de Filozofie. În 1909, Teofil Sauciuc-Săveanu devine docent la această facultate, dar principala activitate a desfășurat-o după 1918 ca profesor la Catedra de filologie clasică și istorie veche generală. El a fost un savant român, specializat în domeniul arheologiei și al istoriei antice elene și române. În 1911 își începe cariera profesorală și zoologul Eugen Botezat. În 1919 el devine titular la Catedra de zoologie și a activat la Universitatea din Cernăuți până în 1938. Pentru merite științifice, în 1913 Eugen Botezat devine membru corespondent al Academiei Române [19, p.99-100].

Concluzii

În perioada 1875-1919, Universitatea din Cernăuți cu limba germană de predare a funcționat cu trei facultăți: teologie ortodoxă, drept și filozofie. Un rol aparte în cadrul Universității din Cernăuți l-a îndeplinit Facultatea de Teologie Ortodoxă, care a fost constituită prin încorporarea Institutului de Teologie și încadrarea profesorilor de la acest institut în noua facultate. Prin transformarea acestui institut în facultate s-a asigurat o continuitate atât a cadrelor didactice, cât și a disciplinelor studiate. Deși oficial limba de instruire era germană, *de facto* la Facultatea de Teologie multe discipline au fost predate și (sau numai) în română, cu excepția celor de istorie bisericească universală și de drept canonic.

În perioada 1875-1919, la această facultate au activat 15 profesori titulari, dintre care 13 români și 2 ucraineni. Profesorii de la această facultate erau personalități bine cunoscute atunci în Bucovina, care decenii la rând au activat la Facultatea de Teologie. Astfel, din 15 profesori titulari, trei au lucrat mai mult de 30 de ani trei – 22-23 de ani, cinci – 19-20 de ani. Profesorii teologi din Cernăuți au desfășurat și o minuțioasă muncă științifică, majoritatea și-au publicat prelegerile care și-au păstrat valoarea până în prezent. Această facultate a contribuit mult la formarea intelectualității românești și ucrainene din Bucovina.

Pe parcursul activității Universității austriece la Cernăuți, la Facultatea de Teologie Ortodoxă și-au făcut studiile doar tineri de confesiune ortodoxă, majoritatea fiind de naționalitate română. La Facultatea de Teologie din Cernăuți au studiat și mulți tineri din România, dar și din alte state din Balcani. În anul de învățământ 1911/12 la Facultatea de Teologie și-au făcut studiile 204 studenți, dintre care 99 (48,5%) din Bucovina, 72 (35,3%) din România și 10 din Ungaria, 135 fiind români, 45 ruteni, iar restul 24 de studenți proveneau din alte țări ortodoxe din Balcani.

Facultatea de Drept și Științele Statului a fost una dintre cele mai importante și bine frecventate. În primul an de studii la Facultatea de Drept au fost create 10 catedre, numărul acestora ajungând treptat la 15. Din totalul de 44 de profesori, care au activat la această facultate, 35 au fost germani, 6 evrei, 2 români și un sloven. Facultatea de Drept a fost cea mai bine frecventată, iar ponderea studenților de la juridică depășea cu mult ponderea studenților de la celelalte două facultăți. Astfel, în anul de studii 1891/92, din totalul de 310 studenți de la Universitatea din Cernăuți 206 (66%) studiau dreptul, iar peste 10 ani, în anul de studii 1900/01, din cei 483 de studenți deja 373 (cca 77% din total) își făceau studiile la Facultatea de Drept. Majoritatea studenților de la această facultate au fost vorbitori de limbă germană, de confesiune mozaică sau romano-catolică.

Facultatea de Filozofie din Cernăuți a cuprins mai multe secții: filozofie, istorie, filologie și lingvistică, matematică și științele naturii, limbi moderne, fizică, chimie. În primul an de studii, la Facultatea de Filozofie au fost create 10 catedre. În ajunul războiului, această facultate avea în componență 28 de catedre, dintre care 16 în domeniul științelor filologice și istorice și 12 în domeniul științele naturii. O importanță deosebită în cadrul acestei facultăți au avut-o catedrele de romanistică și slavistică, de limbă română și de limbă ucraineană, precum și cea de istorie a Europei de Est și de Sud Est. Titulari la Catedra de limbă și literatură română au fost profesorii Ioan Sbiera (până în 1906) și Sextil Pușcariu (1906-1919). La Facultatea de Filozofie au funcționat 9 seminare științifice la diferite discipline. În perioada 1875-1919, la Facultatea de Filozofie au activat 68 de profesori titulari, dintre care 52 germani, 6 evrei, 5 români, 3 ucraineni. Până la sfârșitul sec. al XIX-lea, Facultatea de Filozofie a fost frecventată de un număr foarte mic de studenți (doar 50-60 anual). Abia după anul 1900 a crescut rapid numărul studenților de la filozofie, după 1910 trecând de 300.

Referințe:

1. Arhiva de Stat a Regiunii Cernăuți, fond 211, inv. 1.
2. Arhiva de Stat a Regiunii Cernăuți, fond 216, inv. 3.
3. *Alma Mater Francisco-Josephina. Die deutschsprachige Nationalitäten-Universität in Czernowitz*. Editat de Rudolf Wagner. München: Hans Meschendörfer, 1975. 427 p.
4. *Alma mater Francisco-Josephina. Festschrift zu deren 25jährigen Bestande*. Editat de Anton Norst. Czernowitz: Pardini, 1900.
5. BALTAG, V. Die Doktorschule für Theologie bei der Universität aus Czernowitz (1877-1918). În: *Codrul Cosminului*, vol. XX, nr.2, Suceava, 2014, p.321-344.
6. *Deutschsprachige Quellen zur Bildungswesens der Bukowina um 1900*. Editat de Galina Czeban și Elmar Lechner, Klagenfurt, vol.XIII.
7. *Die k.k. Franz – Josephs – Universität in Czernowitz im ersten Vierteljahrhundert ihres Bestandes. Festschrift hrsg. von Akademischen Senate*. Czernowitz, 1900. 168 p.
8. *Glanz und Elend der Peripherie. 120 Jahre Universität Czernowitz*. Editat de Ilona Slawinski și Joseph P. Strelka, Bern-Berlin-Paris-Wien: Peter Lang, 1998. 179 p.
9. KRAMER, J. Die Romanisten an der Franz-Josephs-Universität Czernowitz. În: *Gelebte Multikulturalität. Czernowitz und die Bukowina*, Frankfurt am Main, 2010, p.87-106.
10. LIPAN, V. *Alma Mater Cernautiensis*. București: Editura Farmaceutică, 1999.
11. LUTIC, M. Bărbat de aleasă simțire națională și de înaltă virtute creștinească. În: *Glasul Bucovinei*, Cernăuți-București, 1994, nr.2, p.23-27.
12. LUTIC, M. Eusebie Popovici: un strălucit teolog și un mare istoric al bisericii. În: *Glasul Bucovinei*, Cernăuți-București, 1995, nr.1, p.64-75.
13. *Oesterreichische Statistik*, neue Folge, Wien 1915, vol. XI.
14. OLARU, D. Contribuții la istoricul creării Catedrei de istoria românilor la Universitatea din Cernăuți. În: *Glasul Bucovinei*, Cernăuți-București, 1995, nr.1 p.76-85.
15. ONCIUL, I. Einiges über den Gang und die Entwicklung der theologischen und clericalen Cultur in der Bucovina. În: *Romänische Revue*, Wien, an. IV, 1888, p.589-606, 669-695; an. V, 1889, p.30-39, 84-98, 137-145, 200-213.
16. PROKOPOWITSCH, E. *Gründung, Entwicklung und Ende der Franz-Josephs-Universität in Czernowitz*. Clausthal-Zellerfeld: Pieper, 1955. 83 p.
17. RIEDL, F.H. Die Universität Czernowitz als völkerverbindende Institution 1875-1919. În: *Der Donauraum. Zeitschrift des Forschungsinstitutes für den Donauraum*, 15 Jg., Wien, 1970, p.216-228.
18. *Schematismus der gr. or. Bukowinaer Diocese für das Jahr 1912-1913*. Czernowitz, 1913-1914.
19. UNGUREANU, C. Profesorii români de la Universitatea austriacă din Cernăuți (1875-1919). În: *Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane Gheorghe Șincai*, vol. VIII-IX, Târgu-Mureș. 2005-2006, p.90-103.
20. UNGUREANU, C. Senatul Academic al Universității din Cernăuți (1875-1919). În: *Țara Fagilor*, vol.XXV, Cernăuți – Târgu-Mureș, 2016, p.75-100.
21. UNGUREANU, C. *Sistemul de învățământ din Bucovina în perioada stăpânirii austriece (1774-1918)*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 456 p.
22. UNGUREANU, C. Universitatea austriacă din Cernăuți. În: *Destin Românesc*, 2003, nr.1, Chișinău, p. 93-103.
23. WECZERKA, H. Die „Francisco-Josephina“ in Czernowitz. Eine Universität am Ostrand der Habsburger-monarchie. În: *Gelebte Multikulturalität. Czernowitz und die Bukowina*, Frankfurt am Main, 2010, p.67-85.
24. *Чернівецький Університет 1875-1995. Сторінки історії*, Чернівці: Рута, 1995, 207 с.

Prezentat la 01.03.2017